

פרשת במדבר – קול הבא מן הדממה

השבוע אנו מתחילים את ספר במדבר, כאשר אנחנו בשיא הצפייה והדריכות לקראת מתן התורה. בעבר כתבנו על כך שהתורה ניתנת דווקא במדבר, כיוון שמקום זה מייצג צימאון גדול, רצון עצום לקבל. הפעם ננסה לעמוד על עוד צד בעניינו של המדבר, על פי דבריו של הרב זקס זצ"ל.

אחד המאפיינים של המדבר הוא השקט, הדממה. במדבר אין מסיחי דעת, אין דברים שמסיחים את תשומת הלב, שמפריעים להקשיב. אמנם, בעת מתן תורה היו בהר סיני ברקים ורעמים וקול שופר חזק, אבל כעבור שנים רבות, כשאלהיו הנביא הגיע לאותו הר חורב, לאחר העימות שלו עם נביאי הבעל, הוא מצא את ה' לא ברעש ולא באש ולא בסופה אלא ב"קול דממה דקה", וכדברי רש"י שם: "...ואני שמעתי קול הבא מתוך הדממה". נראה לי כי קול הדממה הדקה הוא הקול שאפשר לשמוע רק כאשר מקשיבים בהקשבה פנימית. כדי לשמוע את קול ה', האדם נדרש לדממה, לשקט ולהקשבה.

היהדות היא תרבות מאוד מילולית. דת של מילים קדושות. במילים ברא אלוקים את העולם. על פי תרגום אונקלוס, כושר הדיבור שלנו הוא העושה אותנו לבני אדם; את הכתוב "ויהי האדם לנפש חיה" הוא מתרגם "והיה באדם לרוח ממללא". מילים מחוללות. מילים מקשרות. כל מערכות היחסים שלנו מעוצבות, לטוב ולרע, ביד הלשון. כוחן של המילים לברוא עולמות ולהחריבם.

אך הדיבור שלנו מגיע מתוך הקשבה - "לך דומיה תהילה" אומר דוד המלך. כשאנו עומדים ביראה אמתית לנוכח גדולת ה', אלה הם רגעים של עמידה בדממה. גם התפילה המשמעותית ביותר, ההתייצבות שלנו לפני ה', תפילת הלחש, היא עמידה בשקט, תפילה רק בחיתוך אותיות ללא הוצאת קול. וכפי שלמדנו מחנה, המתפללת הגדולה: 'רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע' (כך מנהג ישראל על פי המקובלים).

חז"ל העריכו מאד את השתיקה - סייג לחוכמה שתיקה. כדי להצליח לשמור על החכמה, צריך לדעת לשתוק, ואז אפשר להקשיב להתבונן ולשמוע. חז"ל אומרים: מילה שווה סלע - שתיקה שווה שניים, רבן שמעון בן גמליאל אומר: "כל ימיי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה".

עבודת הכוהנים במקדש הייתה מלווה בשתיקה. החוקר ישראל קנוהל אף קרא לספרו על תורת הכוהנים "מקדש הדממה". וספר הזהר מדבר על הדממה שבתוכה בנויים בית המקדש של מעלה ובית המקדש של מטה.

האמירה היסודית שאמרו ישראל היא: 'כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע'. תמיד מדגישים את העשייה, כל אשר דיבר ה' נעשה, אבל הסיומת היא 'ונשמע'. כלומר, יש חשיבות עליונה לשמוע, להקשיב ולהאזין!

"ביוצאנו ממצרים לנוע בעולם ולהקים חברה חדשה במקום אחר, אנו חווים את העולם כמדבר. אנו בורחים אל השומקום, ואז עוצרים להתוודע אל מקומנו שמעבר לעולם. כשהעולם נעשה מדבר, האדם נמצא סוף סוף בבדידות שאפשר לשמוע בה את קולה הרועם של הרוח, זו שבקול

לחש כבר הוציאתהו והצילתהו מן השאול. במדבר דיבר אלוהים אל המנהיג ואל שבטיו. במדבר, בשומעם את הקול, בהסכימם להצעתו ובהיכנעם למצוותו, הם הגיעו אל החיים ונעשו לעמו הנבחר של אלוקים" (אריק פוגלין).

בשתיקתם נעשו בני ישראל לעם שחוייתו הדתית הראשונית לא הייתה ראייה אלא הקשבה ושמיעה : שמע ישראל.

כמה אנו זקוקים להקשבה אמיתית, כמה חסרה לנו הקשבה : הקשבה בזוגיות שלנו, האם אנו מקשיבים באמת לבני זוגנו? וכהורים, האם אנחנו מקשיבים באמת לילדינו? האם אנו מצליחים להקשיב לחברנו, למי שכואב לו וקשה לו, למי שמרגיש בודד? ואם איננו מצליחים להקשיב לקולותיהם של בני אדם אחרים – האם אנו יכולים לטעון ברצינות שאנו מקשיבים לקול ה'?

אנו נמצאים בימים מורכבים, ימים קשים, ימים כואבים. את השמחה האדירה ביום ירושלים, קטעה מתקפת הטרור של אויבי ישראל מבית ומחוץ, הפורעים-צמאי הדם, החיים בארץ ישראל, במדינת ישראל ומחוצה לה, והלב כואב. ויותר מהכאב ממתקפת אויבנו, הלב כואב מהתנהלות כוחות המשטרה והמשפט של מדינת ישראל, שנותנים לפורעים להשתולל, וכובלים את ידינו מלהגיב, מלרומם את כבוד ישראל המושפל. אך בתוך כל הכאב, צריך לדעת לעצור ולהקשיב מה ה' אומר לנו – וזאת, בתוך הרעש, החדשות, העדכונים, הדיבורים. קול ה' נמצא, ואנו צריכים להיות קשובים לו!